

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΟΥ
ΠΑΙΔΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ ΣΤΗΝ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ**

**CONCERNS OF PARENTS REGARDING THEIR
CHILDREN'S TRANSITION FROM THE NURSERY
SCHOOL TO THE COMPULSORY EDUCATION
OF THE KINDERGARTEN**

Μαρία Σακελλαρίου
Καθηγήτρια
Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
marisak@uoi.gr

Ροδόκλεια Αναγνωστοπούλου
Διδάκτορας
Παιδαγωγικό Τμήμα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
rodoklia@yahoo.gr

Περίληψη

Ο Παιδικός σταθμός κατέχει σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία των παιδιών για την είσοδο τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση και την απόκτηση δεξιοτήτων. Στη μελέτη μας αυτή, θελήσαμε να ανιχνεύσουμε τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες των γονέων για το θέμα της μετάβασης των παιδιών από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο όσο και τις προσδοκίες τους για το νέο προσχολικό περιβάλλον. Ως βασικό εργαλείο για την καταγραφή των απόψεων των γονέων αναφορικά με το ζήτημα της μετάβασης επιλέχθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη προκειμένου να συλλεχθούν έγκυρα δεδομένα και σε βάθος πληροφορίες για το προς διερεύνηση πρόβλημα. Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 55 οικογένειες από την Περιφερειακή Ενότητα της Ηπείρου. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, προέκυψε ως πρωταρχικός προβληματισμός των γονέων για τη μετάβαση του παιδιού του στο νηπιαγωγείο η προσαρμογή του στο νέο πλαίσιο και μετέπειτα η κοινωνικοποίηση του. Επιπλέον διαπιστώθηκε ότι οι γονείς έχουν υψηλές προσδοκίες από το νηπιαγωγείο καθώς αναμένουν την προετοιμασία των παιδιών τους για την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου μέσα από την προαγωγή βασικών εννοιών μάθησης. Όπως τεκμηριώνει η έρευνα η ευαισθητοποίηση και η ενεργητική συμμετοχή των οικογενειών στη διαδικασία της μετάβασης μπορεί να εξασφαλίσει ένα υγιές ξεκίνημα στην υποχρεωτική εκπαίδευση για το παιδί.

Λέξεις κλειδιά

Μετάβαση, Παιδικός Σταθμός, Νηπιαγωγείο, Ανησυχίες, Προσδοκίες.

Abstract

The nursery school plays an important role in preparing children for their entry into compulsory education and skills acquisition. The aim of our study was to detect parental concerns as to their children's transition from Nursery School to Kindergarten coupled with their expectations regarding preschool environment. As a basic instrument to record parental views on transition issues, semi-structured interview was opted so that valid data and thorough information be gathered concerning our study. Our research sample consisted of 55 families all from the Region of Epirus. Based on the findings of our research, the primary concern that occurred, with regards to the child's transition to the kindergarten, was -on the parents' side- the acclimation on the new context and the socialization. In addition, it was found that parents have high expectations of the kindergarten as they expect their children to prepare for the first grade of primary school through the promotion of basic learning concepts. According to the research, the awareness and active participation of families in the transition process can ensure a healthy start in compulsory education for the child.

Key words

Transition, Nursery School, Kindergarten, Concerns, Expectations.

0. Εισαγωγή

Μεταβάσεις συμβαίνουν τακτικά κατά τη διάρκεια ζωής των ατόμων. Μερικές από αυτές τις μεταβάσεις μπορεί να είναι μικρής έκτασης, φαινομενικά ασήμαντες και άλλες να καλύπτουν γεγονότα μεγάλου μεγέθους με σημαντικές συνέπειες για τους εμπλεκόμενους (McIntyre et al. 2010). Η μετάβαση του παιδιού στον Βρεφονηπιακό-Παιδικό Σταθμό και στο Νηπιαγωγείο αποτελεί κοινή εμπειρία για χιλιάδες παιδιά σε όλο τον κόσμο χωρίς να είναι η ίδια εμπειρία για όλα τα παιδιά (Αναγνωστοπούλου, 2017, Ames, Rojas & Portugal, 2010). Σηματοδοτεί ένα νέο και σημαντικό στάδιο εξέλιξης τόσο του ίδιου του παιδιού όσο και της οικογένειάς του (Rosier & McDonald, 2011, Miller, 2015) και γι' αυτό θεωρείται μια από τις κρίσιμότερες περιόδους της παιδικής ηλικίας (Pianta 2007). Προσδιορίζεται ως αγχωτική κατάσταση λόγω της ασυνέχειας που υπάρχει μεταξύ των πλαισίων, της οικογένειας, του παιδικού σταθμού και του νηπιαγωγείου (DeCaro & Worthman 2011, Gill, Winters & Friedman, 2006, McGettigan & Gray 2012, Pianta & Kraft-Sayre 2003, Rimm-Kaufman & Pianta 1999, Sakellariou et al., 2021, Wildenger et al., 2008).

Η ομαλή προσαρμογή, η ευημερία των παιδιών, η επιτυχημένη εξέλιξη και η διατήρηση των θετικών αποτελεσμάτων της προσχολικής εμπειρίας (Brooker, 2016) εξαρτάται τόσο από την επικοινωνία και τη συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ παιδιού, παιδικού σταθμού, νηπιαγωγείου, οικογένειας όσο και από την ύπαρξη συνέχειας από τον βρεφονηπιακό-παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο σε επίπεδο καθημερινών ρουτίνων, κανόνων, αγωγής και εκπαίδευσης (DeCaro & Worthman, 2011, McGettigan & Gray, 2012, Sakellariou

et al., 2021, Wildenger, McIntyre, Fiese & Eckert, 2008). Ο βρεφονηπιακός-παιδικός σταθμός και το νηπιαγωγείο, ως συνοδουπόροι στο νέο ταξίδι του παιδιού προς το σχολικό περιβάλλον, έχουν μεσολαβητικό ρόλο στην προσαρμογή του παιδιού με στόχο να «παράσχουν ένα υγιές ξεκίνημα» (Αναγνωστοπούλου, 2017, Kagan & Neuman, 1998) που θα το υποβοηθήσουν να αποκτήσει μια θετική εικόνα για τον εαυτό του και θα ενισχύσουν την ετοιμότητα των μικρών παιδιών (Conyer, Reynolds & Qu, 2003). Αυτό επιτυγχάνεται τόσο από τη σύνδεση μεταξύ όλων των βαθμίδων αγωγής και εκπαίδευσης όσο και από την υιοθέτηση εκπαιδευτικών πολιτικών για την προσχολική εκπαίδευση (Sakellariou & Anagnostopoulou, 2020, Sakellariou et al., 2021). Τα υψηλής ποιότητας προσχολικά προγράμματα επιδρούν θετικά στη μάθηση, στην αλλαγή συμπεριφορών (McDermott, Rikoonb & Fantuzzo, 2016), στην ανάπτυξη μαθηματικών και γλωσσικών ικανοτήτων, (Fantuzzo, Gadsden & McDermott, 2011) στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και καθιστούν σημαντική τόσο τη διασφάλιση της παρεχόμενης ποιότητας της αγωγής και φροντίδας από τα προσχολικά κέντρα (Elliott, 2006, Hutchins, Sagggers & Frances, 2009, Sammons et al., 2007, Sylva, Melhuish, Sammons, Siraj-Blatchford & Taggart, 2004, Wise, da Silva, Webster & Sanson, 2005) όσο τη διασφάλιση μίας επιτυχημένης μετάβασης (Elliott, 2006) που θα τους επιτρέψει να προσαρμόζονται σε διαρκώς μεταβαλλόμενα και αλληλοεξαρτώμενα περιβάλλοντα (Σακελλαρίου, Αναγνωστοπούλου & Στράτη, 2015)

Η μετάβαση του παιδιού από το τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο ταυτίζεται με τη σταδιακή ανάπτυξη της ανεξαρτησίας του (Davies, 2011) και προκαλεί στην οικογένεια ανάμεικτα συναισθήματα χαράς, προσμονής, άγχους ή ενοχής (Corsaro & Molinari, 2005, Kreider, 2002). Μερικοί γονείς βιώνουν την είσοδο του παιδιού στο νηπιαγωγείο ως μια διαδικασία αποχωρισμού, απώλειας με έντονη ανησυχία για την ευτυχία και ασφάλεια του παιδιού, αισθάνονται απομονωμένοι ή ότι «μένουν εκτός» από τη διαδικασία (Dockett et al., 2011, Reidinger, 1997). (Bohan-Baker & Little, 2004), ανησυχούν αν το παιδί τους θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του νέου περιβάλλοντος, αν θα κάνει φίλους, αν θα το αγαπούν, αν θα συμμετέχει και ακολουθεί τις οδηγίες της ομάδας (Αναγνωστοπούλου, 2017, Dockett et al., 2011, Giallo et al., 2010, Herbert, 1998).

Οι παραπάνω προβληματισμοί μπορεί να μειωθούν εάν οι οικογένειες έχουν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία της μετάβασης, καθοδήγηση και υποστήριξη για την αποσαφήνιση των δικών τους ανησυχιών ή πιθανόν δυσκολιών και πρακτικές για την αντιμετώπισή τους (Deyell-Gingold, 2008, Fowler, Schwartz, Atwater, 1991). Θα πρέπει να προετοιμαστούν οι ίδιες οι οικογένειες για τις νέες αλλαγές, να συνειδητοποιήσουν ότι το άγχος τους, οι ανησυχίες και ανασφάλειές τους μεταδίδονται άμεσα στο παιδί μέσω λεκτικών και μη λεκτικών μηνυμάτων που εκπέμπουν με την εσωτερική τους στάση (Bohan-Baker & Little, 2004, DeCaro & Worthman, 2011, Griebel & Niesel, 2000, Sakellariou, Anagnostopoulou & Strati, 2020). Θα πρέπει πρώτα οι ίδιοι να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους και στη συνέχεια να στηρίξουν το παιδί στην επικείμενη αλλαγή. Η συζήτηση για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και τις ρουτίνες του νέου πλαισίου (Corpland,

2000), η δημιουργία ρεαλιστικών προσδοκιών σχετικά με το νηπιαγωγείο, η γνωριμία με το νέο περιβάλλον και την παιδαγωγό, η εμπιστοσύνη στο εκπαιδευτικό προσωπικό, η παρότρυνση αλληλεπίδρασης με άλλα παιδιά, η σταθερή και αποφασιστική συμπεριφορά, ο σεβασμός στους ατομικούς ρυθμούς ανάπτυξης του παιδιού, η ένδειξη αγάπης συμβάλλουν στη μείωση του άγχους του παιδιού, του προσδίδουν ασφάλεια, σιγουριά και αισιοδοξία και του επιτρέπουν να κάνει ευχάριστα το πρώτο βήμα στην προσχολική ζωή. (Σακελλαρίου, Αναγνωστοπούλου & Στράτη, 2019, Caspe, Lopez & Chatrabhuti, 2015, Garrett, 2001).

Κοινή πεποίθηση των εκπαιδευτικών και των γονέων είναι, ότι η μετάβαση είναι μια κρίσιμη περίοδος για το παιδί. Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι χρειάζονται κρατική και κοινοτική στήριξη καθώς και διαρκή επιμόρφωση για να υποστηρίξουν το παιδί και την οικογένειά του, να συνεργαστούν, να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν ρεαλιστικά και εφελκτα προγράμματα μετάβασης. Οι γονείς υποστηρίζουν ότι χρειάζονται ενημέρωση και προσανατολισμό προκειμένου να έχουν ενεργητική συμμετοχή στη διαδικασία της μετάβασης και μαζί με τους εκπαιδευτικούς να εξασφαλίσουν ένα υγιές ξεκίνημα για το παιδί. Οι εκπαιδευτικοί και οι οικογένειες μπορούν να στηρίξουν τις μεταβάσεις των παιδιών, χρειάζονται όμως ουσιαστικές αλλαγές στην προσχολική εκπαίδευση προκειμένου να υπάρχει συνέχεια και εποικοδομητική αλληλεπίδραση μεταξύ των θεσμών (Αναγνωστοπούλου, 2017).

Η παρούσα μελέτη θεωρεί τη μετάβαση τόσο ως μια δυναμική διαδικασία, κατά την οποία το παιδί μετακινείται από ένα πλαίσιο σε άλλο όσο και ως αλλαγή προσχολικής βαθμίδας, δηλαδή από τη μη υποχρεωτική φοίτηση του παιδικού σταθμού στη διετή υποχρεωτική εκπαίδευση του νηπιαγωγείου. Έχει ως στόχο να ανιχνεύσει τις ανησυχίες γονέων (N: 55) από την Περιφέρεια της Ηπείρου για το θέμα της μετάβασης των παιδιών από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο όσο και τις προσδοκίες τους για το νέο προσχολικό περιβάλλον. Συνάμα, να αναδείξει τις προϋποθέσεις της επιτυχημένης μετάβασης. Επιλέχθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη ως βασικό εργαλείο για την καταγραφή των απόψεων των γονέων αναφορικά με το ζήτημα της μετάβασης προκειμένου να συλλεχθούν έγκυρα δεδομένα και σε βάθος πληροφορίες για το προς διερεύνηση πρόβλημα.

1. Μεθοδολογία

1.1. Ερευνητικό εργαλείο ποιοτικής έρευνας: Συνέντευξη

Η συνέντευξη ως μια από τις ευρέως αναγνωρισμένες μορφές της ποιοτικής ερευνητικής μεθόδου περιλαμβάνει την παραγωγή στοιχείων μέσω της άμεσης προφορικής ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των ατόμων (Βάμβουκας, 2006, Cohen & Manion, 1994, Mason, 2003) και επιτρέπει την εμβάθυνση και συσχέτιση σύνθετων και δυσδιάκριτων στοιχείων ενός προβλήματος, καθώς μέσω αυτών τίθενται θέματα αντί να υποβάλλονται τυποποιημένες ερωτήσεις με πάγιες και σταθερές επιλογές (La Rossa & La Rossa, 1981, Kvale, 1996). Ση-

μαντικό σημείο της διερευνητικής μας μελέτης αποτέλεσε ο σχεδιασμός της συνέντευξης. Για τον ποιοτικό ερευνητικό σχεδιασμό λάβαμε υπόψη μας τα ακόλουθα στάδια: το ερευνητικό πεδίο, σκοποί και στόχοι, θεωρητικό υπόβαθρο, ερευνητικά ερωτήματα, μέθοδοι παραγωγής ερευνητικού υλικού, δειγματοληψία, ζητήματα δεοντολογίας, μέθοδοι ανάλυσης και αναστοχασμός όπως προτείνονται από τους Ίσαρη και Πουρκός (2015).

Με βάση τις εμπειρίες και τη βιβλιογραφική ανασκόπηση για το ζήτημα της μετάβασης σχεδιάστηκε με προσοχή το δελτίο της συνέντευξης. Προηγήθηκε εκ των προτέρων η σχεδίαση των ερωτήσεων της συνέντευξης προκειμένου να διευκολυνθεί η συνομιλία μεταξύ της ερευνήτριας και των γονέων, ώστε να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους για τα ερευνητικά ερωτήματα χωρίς να απαιτείται πολύωρη συζήτηση, η οποία μπορεί να προκαλέσει κούραση και απροθυμία συμμετοχής τους σε ουσιαστικό διάλογο.

Για τον σχεδιασμό και διεξαγωγή της συνέντευξης λάβαμε υπόψη ορισμένα βασικά σημεία αναφορικά με τη μορφή και τον τύπο που θα έχει, με την επιλογή κατάλληλων ερωτήσεων και τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του ερωτώντα και του ερωτώμενου. Συγκεκριμένα, ως προς τη μορφή της συνέντευξης επιλέχθηκε η άμεση, πρόσωπο με πρόσωπο συνέντευξη, η οποία δημιουργεί μια αρμονική σχέση μεταξύ του ερωτώμενου και του συνεντευκτή Miller (1986) και ως προς τον τύπο επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη ανοιχτού τύπου (semistructured interview), όπου η ερευνήτρια είναι ευέλικτη, ευαίσθητοποιημένη και υπεύθυνη για το περιεχόμενο, τη σειρά και διατύπωση των ερωτήσεων. Αναφορικά με την επιλογή των ερωτήσεων λάβαμε υπόψη τα τέσσερα κριτήρια των Guba & Lincoln (1981) οι ερωτήσεις να είναι αναγκαίες, να εστιάζονται στο θέμα και να σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα, να μην είναι κατευθυντικές και να μην είναι ερωτήσεις προκατάληψης.

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τα στατιστικά αποτελέσματα που συγκεντρώθηκαν από τις συνεντεύξεις με τις οικογένειες σε θεματικές κατηγορίες τα οποία ερμηνεύουμε με την αυτολεξεί παράθεση αποσπασμάτων:

- Ποιες ανησυχίες είχατε σχετικά με το παιδί σας που θα πάει στο νηπιαγωγείο,
- Ποιες είναι οι προσδοκίες σας για το νηπιαγωγείο,
- Τι σημαίνει για εσάς το παιδί μου είναι έτοιμο για το νηπιαγωγείο,

Σύμφωνα με τον Coolican (1990) «η τελική αναφορά των ποιοτικών ευρημάτων συνήθως περιλαμβάνει αυτολεξεί αποσπάσματα από τα λόγια συμμετεχόντων, που μεταφέρουν τον αναγνώστη στην πραγματικότητα της, υπό μελέτης, κατάστασης» (σσ. 235-236) και επιτρέπουν να διατηρηθεί η αυθεντικότητα στην παρουσίαση. Στην αρχή κάθε αποσπάματος σημειώνεται ο αύξων αριθμός της συνέντευξης, από την οποία προέρχεται.

1.2. Το δείγμα

Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 55 οικογένειες από την Περιφέρεια της Ηπείρου. Συγκεκριμένα, 37 οικογένειες από το νομό Ιωαννίνων, 8 από το νομό Πρέβεζας, 5 από το

νομό Θεσπρωτίας και 5 από το νομό Άρτας. Όλες οι συνεντεύξεις (N: 55) πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα από Μάρτιο έως Ιούνιο του 2018.

1.3. Περιορισμοί της έρευνας

Η μελέτη περιορίστηκε σε οικογένειες μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, της Περιφέρειας της Ηπείρου των οποίων τα παιδιά τους φοιτούσαν στον παιδικό σταθμό σε προ-νηπιακά τμήματα και επρόκειτο την επόμενη χρονιά να φοιτήσουν στο νηπιαγωγείο. Τον περιορισμό αυτό τον θέσαμε επειδή αυτές οι οικογένειες είχαν την εμπειρία από τη μετάβαση του παιδιού τους στον παιδικό σταθμό και τις απασχολούσε και η φροντίδα του παιδιού τους στο νηπιαγωγείο, καθώς την επόμενη σχολική χρονιά τα παιδιά τους θα φοιτήσουν στο νηπιαγωγείο. Επίσης, η χρονική διάρκεια της πραγματοποίησης των συνεντεύξεων καθορίστηκε σε τρεις μήνες από τον μήνα Μάρτιο έως τις αρχές του μήνα Ιουνίου καθώς πλησιάζει η περίοδος των εγγραφών και επομένως είναι περισσότεροι οι προβληματισμοί και πιθανόν πιο έντονοι οι ανησυχίες των οικογενειών. Κρίνουμε ότι θα ήταν δόκιμη η περαιτέρω διερεύνηση σε πανελλήνιο επίπεδο προκειμένου να γενικεύσουμε τα συμπεράσματά μας με μεγαλύτερη ασφάλεια.

2. Παρουσίαση των απόψεων των οικογενειών για τη μετάβαση του παιδιού από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο

2.1. Προβληματισμοί των οικογενειών για τη μετάβαση του παιδιού στο νηπιαγωγείο

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα ερευνητικά μας αποτελέσματα που αφορούν τις απόψεις των γονέων και συγκεκριμένα τους προβληματισμούς τους για τη μετάβαση του παιδιού από τη μη υποχρεωτική εκπαίδευση, τον παιδικό σταθμό, στην υποχρεωτική διετή εκπαίδευση του νηπιαγωγείου. Όπως φαίνεται στον πίνακα 1 από το σύνολο των απαντήσεων (N: 81) που καταγράφηκαν το 42,0% αφορά την ανησυχία των γονέων για την προσαρμογή του παιδιού στο νέο πλαίσιο. Η συγκεκριμένη ανησυχία αναφέρθηκε από την πλειοψηφία (61,8%) των οικογενειών. Ακολουθεί η κοινωνικοποίηση (29,6%), για την οποία εκδήλωσε προβληματισμό το 43,6% των γονέων. Αξίζει να σημειωθεί πως το 23,6% των γονέων δεν έχει καμία ανησυχία και αναφέρθηκε σε ποσοστό 16,0%. Η χρονολογική ηλικία εισόδου του παιδιού στο νηπιαγωγείο προβληματίζει το 9,1% των γονέων και αναφέρθηκε από το 6,2% των οικογενειών. Μικρότερο είναι το ποσοστό των γονέων (3,6%) που ανησυχεί για την προαγωγή της αυτονομίας του παιδιού, είναι επιφυλακτικοί με την ασφάλεια των παιδιών στον χώρο του παιδικού σταθμού εκδηλώνοντας ανησυχία για πιθανά ατυχήματα αλλά και για την υγιεινή του, η οποία επιβεβαιώθηκε από το 2,5% των γονέων. Τέλος, ένας γονέας εκδήλωσε ανησυχία για την προετοιμασία του παιδιού του για την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου από το νηπιαγωγείο.

Πίνακας 1: «Ποσοτικά αποτελέσματα επί του συνόλου στο ερώτημα: Ποιες ανησυχίες έχετε σχετικά με το παιδί σας που θα πάει στο νηπιαγωγείο,»

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Ανησυχία ^a	Προσαρμογή	34	42,0%	61,8%
	Χρονολογική ηλικία	5	6,2%	9,1%
	Κοινωνικοποίηση	24	29,6%	43,6%
	Προετοιμασία για την Α' δημοτικού	1	1,2%	1,8%
	Αυτονομία	2	2,5%	3,6%
	Ασφάλεια-Ατυχήματα-Υγιεινή	2	2,5%	3,6%
	Δεν έχω	13	16,0%	23,6%
Total		81	100,0%	147,3%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Τα ερευνητικά μας δεδομένα καταδεικνύουν ότι η μεγαλύτερη ανησυχία των γονέων είναι η ανταπόκριση του παιδιού στις προ-ακαδημαϊκές, κοινωνικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές απαιτήσεις του νέου πλαισίου. Πως θα είναι ο αποχωρισμός του παιδιού από τους ίδιους και την προηγούμενη παιδαγωγό του, Πόσο θα διαρκέσει η περίοδος προσαρμογής στο νηπιαγωγείο, Είναι μερικά από τα ερωτήματα που φαίνεται να προβληματίζουν τους γονείς:

Σ41 «Όπως και για τον παιδικό έτσι και για το νηπιαγωγείο ανησυχώ για την προσαρμογή του», Σ45 «Με ανησυχεί που θα αλλάξει σχολικό περιβάλλον και σκέφτομαι πόσο εύκολη θα είναι η προσαρμογή του στο νηπιαγωγείο», Σ48 «Πόσο θα διαρκέσει η προσαρμογή του λόγω των νέων συνθηκών», Σ23 «Αν θα μπορέσει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα», Σ21 «...και στις επιπλέον απαιτήσεις του νηπιαγωγείου», Σ55 «... αν θα συμμετέχει στις δραστηριότητες που φαντάζομαι θα είναι διαφορετικές από του παιδικού σταθμού».

Σ7 «Οι ανησυχίες που έχω σχετικά με την είσοδό του στο νηπιαγωγείο είναι η είσοδό του σε ένα διαφορετικό περιβάλλον, με άλλη δασκάλα, με μεγαλύτερες ηλικίας παιδιά και με έναν χώρο που ο βαθμός δυσκολίας του είναι μεγαλύτερος», Σ37 «...νέοι εκπαιδευτικοί και φυσικά καινούργια παιδάκια», Σ24 «Πάλι ανησυχώ για... τη σχέση μεταξύ των παιδιών και την άμεση γνωριμία και καλή σχέση του παιδιού με τον παιδαγωγό», Σ50 «...και αν θα αποδεχθεί την καινούργια του δασκάλα», Σ15 «...καθώς αγαπάει πολύ την κυρία της στον παιδικό σταθμό».

Σ17 «Επειδή ήταν δύσκολη η προσαρμογή του στον παιδικό σταθμό αναρωτιέμαι αν θα αντιμετωπίσει και στο νηπιαγωγείο το ίδιο πρόβλημα προσαρμογής καθώς θα βρεθεί σε ένα νέο περιβάλλον με νέα πρόσωπα», Σ51 «... πως θα προσαρμοστεί και πως θα αντιδράσει στο νέο περιβάλλον. Και φυσικά για την αλλαγή της παιδαγωγού», Σ49 «... ανησυχώ αν θα καθίσει ... αν θα κουράζεται γιατί θα είναι σε ολόημερο και γενικά αν θα έχει θετική στάση για το νηπιαγωγείο».

Επίσης, οι γονείς ανησυχούν για την ένταξη του παιδιού στη νέα ομάδα, την αλληλεπίδρασή του με τους φίλους του από τον παιδικό σταθμό και τους καινούριους συμμαθητές του.

Σ22 «Ανησυχώ κυρίως για την κοινωνικότητα του και τη συνεργασία του με τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς», Σ29 «αν θα έχει τους φίλους του από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο», Σ52 «...οι παρέες που θα κάνουν γιατί μάλλον στο νηπιαγωγείο που θα πάμε δε θα είναι κανένας φίλος τους από τον παιδικό σταθμό», Σ33 «...αν θα μπορέσει να παίξει και να συνεργάζεται με τους παλιούς και νέους του φίλους χωρίς συγκρούσεις», Σ31 «... αν συνεχίσει να έχει την όρεξη και τη θέληση που είχε και στον παιδικό σταθμό, αν θα συνεργάζεται με τη νέα ομάδα σεβόμενος τις αρχές και τους κανόνες της».

Αρκετοί είναι οι γονείς που φαίνεται να μην έχουν καμία ανησυχία για το νέο ξεκίνημα του παιδιού τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Σ54 «Δεν έχω ανησυχίες γιατί πιστεύω ότι αφού δε δυσκολεύτηκε ιδιαίτερα στον παιδικό τώρα που είναι πιο μεγάλο θα είναι πολύ πιο εύκολη η είσοδος του στο καινούριο σχολείο», Σ2 «Παρόλο που για τον παιδικό σταθμό είχα αρκετές ανησυχίες για το νηπιαγωγείο δεν έχω καμία γιατί γνωρίζω το προσωπικό του νηπιαγωγείου που θα πάει», Σ26 «... γιατί έχει προσαρμοστεί στον παιδικό σταθμό», Σ13 «...μεγάλωσε και πιστεύω ότι δε θα αντιμετωπίσει κάποια δυσκολία», Σ43 «... είμαι σίγουρη ότι θα προσαρμοστεί μια χαρά έχει γίνει πολύ κοινωνικό και ευχάριστο παιδί».

Τέλος, ελάχιστοι είναι οι γονείς που προβληματίζονται αν είναι η κατάλληλη ηλικιακή στιγμή για την είσοδο του παιδιού στο νηπιαγωγείο και ανησυχούν για την ασφάλεια του στη σχολική τάξη και αυλή, την ενίσχυση της αυτονομίας και προετοιμασία του για την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου.

Σ3 «Θεωρώ ότι είναι μικρή να πάει στο νηπιαγωγείο γιατί έχει γεννηθεί τον Δεκέμβριο».

Σ1 «Ανησυχώ για την ασφάλεια του παιδιού στον εξωτερικό χώρο, στην αυλή την ώρα του διαλείμματος».

Σ14 «Πάλι ανησυχώ για την προσαρμογή τους στο νέο σχολικό περιβάλλον, για τη σχέση τους με τη νέα εκπαιδευτικό, αλλά και για τη συμπεριφορά και την αυτονομία τους».

Σ44 «Αν θα ενταχθεί ομαλά στο νέο περιβάλλον και αν θα γίνει σωστά η προετοιμασία για το δημοτικό».

2.2. Προσδοκίες των οικογενειών από το νηπιαγωγείο

Σχετικά με τις προσδοκίες των γονέων από το νηπιαγωγείο παρατηρούμε (πίνακας 2) ότι από το σύνολο των απαντήσεων (N: 92) που καταγράφηκαν το 32,6% αφορά την προετοιμασία του παιδιού για την είσοδό του στο δημοτικό σχολείο και αναφέρθηκε από το 54.5% των γονέων. Το 19,6% των γονέων περιμένει το νηπιαγωγείο να προάγει

Πίνακας 2: «Ποσοτικά αποτελέσματα επί του συνόλου στο ερώτημα: Ποιες είναι οι προσδοκίες σας για το νηπιαγωγείο,»

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Προσδοκίες ^a	Προετοιμασία για Α δημοτικού	30	32,6%	54,5%
	Βασικές Έννοιες μάθησης	18	19,6%	32,7%
	Καλλιέργεια σκοπών αγωγής	7	7,6%	12,7%
	Θετική προσαρμογή	11	12,0%	20,0%
	Κοινωνικοποίηση	8	8,7%	14,5%
	Ασφάλεια-Ατυχήματα-Υγιεινή	1	1,1%	1,8%
	Απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων	8	8,7%	14,5%
	Ανάπτυξη κλίσεων-ταλέντων	5	5,4%	9,1%
	Θετική προσέγγιση από την παιδαγωγό	2	2,2%	3,6%
	Το νηπιαγωγείο να είναι εξίσου καλό με τον παιδικό σταθμό	1	1,1%	1,8%
	Επαρκές διδακτικό προσωπικό	1	1,1%	1,8%
Total	92	100,0%	167,3%	

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

βασικές έννοιες μάθησης και το 12,0% να βοηθήσει το παιδί να έχει θετική προσαρμογή. Ένα ποσοστό (8,7%) των γονέων προσδοκά το νηπιαγωγείο να ενισχύσει τη διαδικασία κοινωνικοποίησης του παιδιού αλλά και τη βελτίωση και απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων. Ένα μικρότερο ποσοστό θεωρεί το νηπιαγωγείο ως χώρο όπου καλλιεργούνται οι σκοποί της αγωγής (7,6%) και ενισχύονται και αναπτύσσονται οι κλίσεις και τα ταλέντα του παιδιού (5,4%). Επίσης, μικρό είναι το ποσοστό των γονέων (2,2%) που προσδοκά η νηπιαγωγός να προσεγγίσει θετικά το παιδί. Η ασφάλεια του παιδιού στον προσχολικό χώρο, η αντιμετώπιση των καθημερινών ατυχημάτων, η ατομική υγιεινή του παιδιού, η καθαριότητα του χώρου, το επαρκές εκπαιδευτικό προσωπικό καθώς και η προσδοκία το νηπιαγωγείο να είναι εξίσου καλό με τον παιδικό σταθμό αναφέρθηκαν το κάθε ένα ξεχωριστά σε ποσοστό μεγέθους της τάξης του (1,1%).

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της μελέτης συνηγορούν στη διαπίστωση ότι οι γονείς έχουν υψηλές προσδοκίες από το νέο προσχολικό περιβάλλον καθώς αναμένουν την προετοιμασία των παιδιών τους για την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου μέσα από την προαγωγή βασικών εννοιών μάθησης χωρίς το παιδί να χάσει την παιδικότητα και ανεμελιά του.

Σ28 «Από το νηπιαγωγείο περιμένω να πάρει τα κατάλληλα εφόδια για να προετοιμαστεί για την πρώτη δημοτικού» Σ23 «Να αποτελέσει ένα καλό προστάδιο για ομαλή μετάβαση στο δημοτικό» Σ39 «Να δώσει τα θεμέλια στο παιδί... δίνοντας του να καταλάβει σιγά σιγά ότι στο σχολείο πρέπει να μαθαίνουμε πολλά και ωραία πράγματα και όχι συνεχώς να παίζουμε» Σ34 «Να συνδυάσει τη μάθηση με το παιχνίδι και επίσης να προϊδεάσει το παιδί για τη μετέπειτα μετάβαση στο δημοτικό» Σ9 «...που έχει δυσκολέψει αρκετά».

Σ2 «...Το θεωρώ απαραίτητο», Σ48 «Προετοιμασία για το δημοτικό χωρίς υπερβολές για να μη βαρεθεί στην πρώτη δημοτικού», Σ50 «.. να περνάει όμορφα και δημιουργικά, να ανακαλύψει καινούρια πράγματα και να μάθει να μετράει, να αναγνωρίζει τα γράμματα...» Σ5 «...να προετοιμαστεί... με δραστηριότητες» Σ14 «... να μάθει να μαθαίνει, να συγκεντρώνεται στον χώρο της συζήτησης και της εργασίας...».

Σ7 «Από το νηπιαγωγείο έχω μεγαλύτερες προσδοκίες. Αρχικά για τη μάθηση του θα ήθελα να ξεκινήσει από το νηπιαγωγείο με δραστηριότητες που θα αφορούν χρώματα, σχήματα, αριθμούς αλλά και γράμματα», Σ18 «Να μάθει βασικά πράγματα, όπως αλφάβητο, αριθμούς τόσο να τα αναγνωρίζει όσο και να τα γράφει», Σ13 «Με ενδιαφέρει το παιδί μου να συμμετέχει στις δραστηριότητες, να μάθει να γράφει, να μετράει μέσα από την καθημερινότητα του νηπιαγωγείου...», Σ19 «Θα ήθελα το νηπιαγωγείο να δώσει στο παιδί ερεθίσματα για δημιουργική σκέψη», Σ27 «... θεωρώ σημαντική τη μάθηση για τη μετέπειτα εξέλιξη του παιδιού μου», Σ29 «Η μάθηση και η απόκτηση γνώσεων ως σημαντικά εφόδια για τη σχολική του ζωή».

Επίσης, υψηλές είναι οι προσδοκίες των γονέων για την εξασφάλιση συνθηκών που επιτρέπουν τη θετική προσαρμογή του παιδιού προκειμένου να βελτιώσει και να αποκτήσει κοινωνικές δεξιότητες, να υιοθετήσει καλούς τρόπους συμπεριφοράς, να αναδείξει τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και τα ταλέντα του και να κοινωνικοποιηθεί.

Σ25 «Προσδοκώ να είναι ευκολότερη η προσαρμογή από ότι ήταν στον παιδικό σταθμό, να είναι καλύτερη η επαφή με τους συμμαθητές του και να είναι αντίστοιχη με τον παιδικό ή αποδοχή της δασκάλας», Σ6 Να είναι το παιδί χαρούμενο...να μη χάσει απότομα τον νηπιακό χαρακτήρα..και να ασχολείται με το μαθησιακό κομμάτι», Σ51»Να είναι χαρούμενο και να έχει αυτοπεποίθηση», Σ50 «... να περνάει όμορφα και δημιουργικά...», Σ41 «Να μην κλαίει πηγαίνοντας το πρωί στο σχολείο, αλλά να θέλει με ευχαρίστηση να πηγαίνει».

Σ31 «Να μάθει να λειτουργεί με πρόγραμμα, να βάζει όρια, να σέβεται τους άλλους και να μοιράζεται», Σ54 «Να μάθει να υπακούει στο σύνολο και στους κανόνες μιας τάξης», Σ55 «...να γίνει ανεξάρτητο, να εκφράζει τις απόψεις, να υπακούει σε κανόνες, να κάθεται, να παρακολουθεί και να συγκεντρώνεται», Σ15 «...να αυτονομηθεί», Σ21 «... να αναπτύξει δεξιότητες και γενικότερα να εξελιχθεί».

Σ15 «...ευελπιστώ το παιδί να αποκτήσει τρόπους συμπεριφοράς...» Σ8 «Να υιοθετήσει το παιδί μου καλή συμπεριφορά», Σ42 «...περιμένω το παιδί μου... να έχει καλή διαγωγή...», Σ38 «Να αναπτυχτεί η σκέψη του παιδιού... να ωριμάσει η συμπεριφορά και το συναίσθημα του».

Σ36 «Να ενισχύσει τη δημιουργικότητα των παιδιών ώστε να ανακαλύψουν τα ταλέντα τους...» Σ46 «Να το βοηθήσει να ανακαλύψει τις δεξιότητες του, τις κλίσεις του...».

Σ32 «Να βοηθήσει το παιδί να ενταχθεί σε μια ομάδα, σε ένα κοινωνικό σύνολο...», Σ30 «Θεωρώ ότι στο νηπιαγωγείο το παιδί πρέπει να κοινωνικοποιηθεί και να ανεξαρτητοποιηθεί».

Ωστόσο, μέσα από τις μαρτυρίες των γονέων καταγράφεται η προσδοκία τους να υπάρξει επαρκές διδακτικό προσωπικό, ώστε το παιδί να ζει σε ένα ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον, το οποίο θα είναι επάξιος συνεχιστής του παιδικού σταθμού.

Σ6 «...να υπάρχει διδακτικό προσωπικό...» Σ37 «Να το αγκαλιάσουν και να το βοηθήσουν να προσαρμοστεί στο νέο περιβάλλον».

Σ47 «... η καθαριότητα, η προσοχή...».

Σ43 «Πιστεύω να είναι εξίσου καλό όπως ο παιδικός σταθμός».

2.3. Σχολική ετοιμότητα

Στην ερώτηση τι σημαίνει για εσάς το παιδί μου είναι έτοιμο για το νηπιαγωγείο (σχήμα 3), οι μαρτυρίες των γονέων επιβεβαιώνουν ότι η σχολική ετοιμότητα είναι το σύνολο της λειτουργικότητας ενός παιδιού τη στιγμή εισόδου του στα προσχολικά κέντρα αγωγής και εκπαίδευσης, δεν περιορίζεται στη χρονολογική ηλικία του παιδιού αλλά περιλαμβάνει τη σωματική, συναισθηματική, κοινωνική και νοητική του ανάπτυξη:

Σ49 «Όταν έχει θετική στάση για το νηπιαγωγείο», Σ45 «...είναι έτοιμο να αλλάξει σχολικό περιβάλλον, να γνωρίσει νέους φίλους», Σ28 «...θέλει να πάει ευχάριστα στο νέο σχολείο», Σ2 «Σημαίνει ότι μεγάλωσε... είναι έτοιμος για το νηπιαγωγείο γιατί και ο ίδιος... θέλει να πάει σε μεγάλο σχολείο», Σ36 «...το παιδί αποδέχεται πως θα πάει σε ένα νέο σχολείο και είναι δεκτικό στο να μάθει καινούρια πράγματα».

Σ27 «... σημαίνει ότι το παιδί έμαθε και πήρε στοιχεία στον παιδικό σταθμό και δε θα δυσκολευτεί στο νηπιαγωγείο», Σ46 «Έχει πάρει τις βασικές πρώτες γνώσεις από τον παιδικό σταθμό και θα τον βοηθήσουν να τις εξελίξει στο νηπιαγωγείο», Σ29 «Έχει εξοικειωθεί στην ομάδα του παιδικού και μπορεί να συμμετέχει κατάλληλα και στη νέα ομάδα του νηπιαγωγείου», Σ52 «... έχει κοινωνικοποιηθεί από τον παιδικό σταθμό και δεν αντιμετωπίζει νοητικά προβλήματα για ένταξη στο νηπιαγωγείο», Σ20 «...καταλαβαίνει τη διαφορά από τον παιδικό σταθμό», Σ23 «Αντιμέτωπιση του νηπιαγωγείου ως συνέχεια του παιδικού σταθμού».

Σ32 «Είναι έτοιμο σε κοινωνικό, συναισθηματικό και μαθησιακό επίπεδο για την ηλικία του», Σ44 «Να ανταποκρίνεται συναισθηματικά, ψυχολογικά και νοητικά στα ερεθίσματα και στις δραστηριότητες του αναπτυξιακού σταδίου που βρίσκεται», Σ51 «...έχει θέληση και περιέργεια για το νέο περιβάλλον» Σ50 «...είναι έτοιμο περισσότερο ψυχολογικά... να αντιμετωπίσει ένα καινούριο περιβάλλον με άλλες απαιτήσεις», Σ54 «...μπορεί να ανταπεξέλθει στις νέες συνθήκες», Σ16 «Έχει την κατάλληλη ηλικία, είναι σωστά προετοιμασμένο για το νέο σχολικό περιβάλλον, την καινούρια εκπαιδευτικό και τις νέες συνθήκες που θα αντιμετωπίσει εκεί» Σ24 «... έχει αποκτήσει τις γνώσεις που πρέπει για την ηλικία του».

Σ19 «Κατέχει βασικές δεξιότητες, αποχωρίζεται εύκολα τους γονείς...», Σ34 «Είναι σε θέση να ενσωματωθεί στη νέα ομάδα και να ανταπεξέλθει στις νέες συνθήκες», Σ4 «... όταν παίζει κατάλληλα με τα παιδιά, ακούει την παιδαγωγό, σέβεται τους άλλους και τελειώνει τις εργασίες του». Σ38 «... συμμετέχει σε πιο πολύπλοκες δραστηριότητες και σε πιο συγκεκριμένο πρόγραμμα καθημερινότητας» Σ55 «...μπορεί να αναλαμβάνει κάποιες πρωτοβουλίες μόνο του δηλαδή να ετοιμάζεται για το σχολείο, να φτιάχνει

την τσάντα του... και να συμμετέχει σε δραστηριότητες πέρα από το παιχνίδι» Σ17 «... μπορεί να ακολουθήσει... τις οδηγίες της νηπιαγωγού και είναι σε θέση να αφομοιώσει καινούριες γνώσεις ώστε να είναι έτοιμο για την επόμενη βαθμίδα που θα είναι το δημοτικό σχολείο», Σ13 «...συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια χωρίς συγκρούσεις... και είναι υπομονετικό», Σ25 «... έχει αναπτύξει τον προφορικό του λόγο, έχει αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, μπορεί να συμμορφώνεται με κανόνες» Σ21 «... είναι έτοιμο να ακολουθεί τους κανόνες μιας ομάδας που τα όρια της είναι πιο αυστηρά από αυτά του παιδικού», Σ7 «...μαθαίνει να είναι κατά μια έννοια ανεξάρτητο, έχει αρχίσει να εισβάλλει στον κόσμο της μάθησης, έχει μεγαλώσει ώστε να μπορεί να κάνει μόνο του πολλά πράγματα, να σκέφτεται, να πράττει, να μαθαίνει, να γράφει, να κινείται πλέον μόνο του», Σ9 «...να είναι οριοθετημένο», Σ39 «...να είναι ανεξάρτητο, να αυτοεξυπηρετείται στην τουαλέτα...», Σ11 «...ξέρει να μετράει, ξέρει την αλφαβήτα...»

Σ37 «Σημαίνει ότι ξέρει όσα είναι απαραίτητα για τη μετάβασή του. Επίσης σημαντικό είναι να κατανοεί πόσο σημαντικό είναι να αλλάζει χώρους και πρόσωπα», Σ33 «...δε φοβάται την αλλαγή, δεύτερον δεν αγχώνεται για το καινούριο περιβάλλον και τρίτον χαίρεται που θα κάνει καινούριους φίλους», Σ47 «Είναι έτοιμος να πάρει νέες γνώσεις και να προετοιμαστεί για το δημοτικό».

Σχήμα 3: «Σχολική ετοιμότητα»

3. Συμπερασματική συζήτηση

Η μετάβαση των παιδιών από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο αναγνωρίζεται ως σημαντική για όλους όσους εμπλέκονται με τη φροντίδα και την εκπαίδευση των παιδιών. Η οικογένεια και μια καλά θεμελιωμένη συνεργασία μεταξύ των γονέων και του προσχολικού πλαισίου είναι καθοριστική για τις αναπτυξιακές εκβάσεις των παιδιών, την εκπαίδευσή τους, τη δημιουργία και την εφαρμογή προγραμμάτων μετάβασης προκειμένου να συμβάλουν στην αποτελεσματική έκβαση της προσαρμογής των παιδιών στο προσχολικό περιβάλλον.

«Αν θα μπορούσε να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα», Σ23 «...και στις επιπλέον απαιτήσεις του νηπιαγωγείου», Σ21 «Ανησυχώ κυρίως για την κοινωνικότητα του και τη συνεργασία του με τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς», «Με άγχωνε η προσαρμογή του στο άγνωστο σχολικό περιβάλλον, τα ατυχήματα, η διατροφή» Σ29

Είναι μερικοί από τους προβληματισμούς των γονέων για το νέο ξεκίνημα του παιδιού στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι γονείς έχουν τις δικές τους ανησυχίες σχετικά με το πώς θα είναι η προσαρμογή του παιδιού τους στο νέο περιβάλλον μακριά από τους ίδιους αλλά και πώς οι ίδιοι θα διαχειριστούν τη νέα κατάσταση με την οποία έρχονται αντιμέτωποι. Φαίνεται να ανησυχούν για την προσαρμογή του παιδιού, για την ανταπόκρισή του στις προ-ακαδημαϊκές, κοινωνικές, συναισθηματικές και συμπεριφοριστικές απαιτήσεις του νέου πλαισίου, την αλληλεπίδρασή του με τους φίλους του από τον παιδικό σταθμό και τους καινούριους συμμαθητές του. Αξίζει να σημειωθεί πως ένα σημαντικό ποσοστό γονέων δεν έχει καμία ανησυχία για το νέο ξεκίνημα του παιδιού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια εναλλακτική ερμηνεία θα ήταν η απόκτηση θετικής εμπειρίας από τη μετάβαση του παιδιού του στον παιδικό σταθμό. Παρόμοια στην έρευνα των Wildenger και McIntyre (2011), οι γονείς αναφέρουν ελάχιστες ανησυχίες, οι οποίες σχετίζονται με την προσαρμογή του παιδιού στο νέο περιβάλλον και την επαφή με τον παιδαγωγό, τις σχέσεις με τους συνομηλίκους, τον αποχωρισμό από τους γονείς, τα προβλήματα συμπεριφοράς και την τήρηση κανόνων και οδηγιών.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία η σημασία της εμπλοκής της οικογένειας στη διαδικασία της μετάβασης είναι καθοριστική για την αποτελεσματική της έκβαση (Σακελλαρίου, 2008, Caspe, Lopez & Chattrabhuti, 2015, DeCaro & Worthman, 2011, Kang, Horn & Palmer, 2016, La Paro, Kraft-Sayre & Pianta, 2003, McIntyre et al., 2007, Rimm-Kaufman & Pianta, 2004). Γι' αυτόν τον λόγο έχει δημιουργηθεί έντονο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ποικίλων προγραμμάτων μετάβασης που στόχο έχουν τη συνεργασία μεταξύ των οικογενειών και των περιβαλλόντων μάθησης στο πλαίσιο της μετάβασης και της εκπαίδευσης των γονέων, ώστε α) να προετοιμάσουν το παιδί και τις οικογένειές τους για τις επερχόμενες αλλαγές, β) να εξοικειωθούν με το νέο περιβάλλον και γ) να αναπτύξουν σχέσεις με τα νέα άτομα που θα αναλάβουν την φροντίδα και αγωγή τους (Head Start, HIPPIY, Thrive in

Five, Care-Info Connect Child Care, Around About, Smooth Sailing into Kindergarten, Ready! Set! School!, The Kindergarten der Zukunft in Bayern-KiDZ, Parents as Partners).

Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχή μετάβαση του παιδιού στο προσχολικό περιβάλλον διαδραματίζει και ο τρόπος με τον οποίο ο βρεφονηπιακός ή παιδικός σταθμός θα βοηθήσει το παιδί να προσαρμοστεί (Sakellariou & Anagnostopoulou, 2020, Sakellariou et al., 2021). Η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων αναγνωρίζει την αξία του παιδικού σταθμού στη διαδικασία της μετάβασης, καθώς πιστεύει ότι ο παιδικός σταθμός με τα μέτρα που λαμβάνει βοηθάει το παιδί να ενταχθεί ομαλά στο νέο περιβάλλον και να ξεπεράσει πιθανές δυσκολίες.

Σχετικά με τις προσδοκίες των γονέων από το νηπιαγωγείο παρατηρούμε ότι οι γονείς επιθυμούν την προετοιμασία του παιδιού για την είσοδό του στο δημοτικό σχολείο και προσδοκούν το νηπιαγωγείο να προάγει βασικές έννοιες μάθησης χωρίς το παιδί να χάσει την παιδικότητα και ανεμελιά του. Οι γονείς επιβεβαιώνουν ότι η σχολική ετοιμότητα είναι το σύνολο της λειτουργικότητας ενός παιδιού όταν εισέρχεται στην υποχρεωτική εκπαίδευση, η οποία δεν περιορίζεται στη χρονολογική του ηλικία αλλά περιλαμβάνει τη σωματική, συναισθηματική, κοινωνική και νοητική του ανάπτυξη. Τα παραπάνω ευρήματά μας επιτρέπουν να ισχυριστούμε ότι οι γονείς έχουν υψηλές προσδοκίες από το νηπιαγωγείο, καθώς θεωρούν σημαντική τη συμβολή τους στην ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού, στην εξασφάλιση συνθηκών που επιτρέπουν τη θετική προσαρμογή του προκειμένου να βελτιώσει και να αποκτήσει κοινωνικές δεξιότητες και προ-ακαδημαϊκές ικανότητες, στην υιοθέτηση καλών τρόπων συμπεριφοράς, στην ανάδειξη των ενδιαφερόντων, κλίσεων, ταλέντων.

Οι εκπαιδευτικοί και οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής πρέπει να κατανοήσουν τις συνέπειες των αλλαγών που βιώνουν τα παιδιά και οι οικογένειές τους κατά τη διάρκεια της μετάβασης και να προσφέρουν ένα προσχολικό περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα, φιλικό προς την οικογένεια και το παιδί, ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει με αυτοπεποίθηση τις νέες εμπειρίες, τις νέες προκλήσεις, τις νέες αλλαγές καθώς μετακινείται από το ένα πλαίσιο στο άλλο, νιώθοντας ευτυχισμένο (Sakellariou & Anagnostopoulou, 2020, Sakellariou et al., 2021). Σύμφωνα με την Brooker (2016: 242) “όσοι υποστηρίζουμε τις μεταβάσεις, πρέπει να αναλάβουμε ευθύνη στο πεδίο της πρώιμης παιδικής ηλικίας”. Οφείλουμε να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις του 21ου αιώνα και να εργαστούμε για ένα σχολείο που λέει ναι στη ζωή, που πάει μπροστά. Ένα σχολείο που δε σιωπά και δεν παραιτείται (Freire, 2006), ένα σχολείο που δεν προετοιμάζει απλώς το παιδί αλλά αποτελεί μέρος της ζωής του, ένα σχολείο που ακούει το παιδί και μαθαίνει από αυτό (Malaguzzi, 2002).

Βιβλιογραφία

- Ames, P., Rojas, V. & Portugal, T. (2010) Continuity and respect for diversity: Strengthening early transitions in Peru. (Working Paper No. 56, Studies in Early Childhood Transitions). The Hague, The Netherlands: Bernard van Leer Foundation.
- Αναγνωστοπούλου, Ρ. (2017) *Η Μετάβαση του Παιδιού από το Οικογενειακό Περιβάλλον στον Παιδικό Σταθμό και το Νηπιαγωγείο: Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού στη Διαδικασία Μετάβασης*. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Διδακτορική Διατριβή.
- Βάμβουκας, Μ. (2006) *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Bohan-Baker, M. & Little, P.M.D. (2004) *The transition to kindergarten: A review of current research and promising practices to involve families*. Cambridge, MA: Harvard Family Research Project.
- Brooker, L. (2016) *Ομαλή Μετάβαση στην Προσχολική Ηλικία*. (Μ. Σακελλαρίου, Επιμ., Γ. Σκαρβέλη, Μτφρ.). Αθήνα: Πεδίο.
- Caspe, M., Lopez, M.E. & Chattrabutti, Ch. (2015) *Four Important Things to Know About the Transition to School*. Harvard Family Research Project.
- Cohen, L. & Manion, L. (1989) *Research methods in education*. London: Routledge.
- Conyers, L. M., Reynolds, A. J. & Ou, S. R. (2003) The effect of early childhood intervention and subsequent special education services: Findings from the Chicago child-parent centers. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 25 (1): 75-95.
- Coolican, H. (1990) *Research Methods and Statistics in Psychology*. London: Hodder and Stoughton.
- Copland, J. (2000) *Arthur: Feeling good about school, an activity booklet for parents*. Washington: Dept. of Education.
- Corsaro, W.A & Molinari, L. (2005) *I Compagni: Understanding Children's Transition from Preschool to Elementary School*. New York: Teachers College Press.
- Davies, D. (2011) *Child development: A practitioner's guide* (3rd ed.). New York: Guildford Press.
- DeCaro, J.A. & Worthman, C.M. (2011) Changing family routines at kindergarten entry predict biomarkers of parental stress. *International Journal of Behavioral Development*, 35 (5): 441-448.
- Deyell-Gingold, P (2006) Successful Transition to Kindergarten: The Role of Teachers & Parents. *Earlychildhood news*, 18 (3): 14-19.
- Dockett, S., Perry, B., Kearney, E., Hampshire, A., Mason, J. & Schmied, V. (2011) *Facilitating children's transition to school from families with complex support needs*. Albury:

- Research Institute for Professional Practice, Learning and Education, Charles Sturt University.
- Elliott, A. (2006). *Early childhood education: Pathways to quality and equity for all children*. Melbourne: Australian Council for Educational Research.
- Fantuzzo, J.W., Gadsden, V.L. & McDermott, P.A. (2011) An integrated curriculum to improve mathematics, language, and literacy for Head Start children. *American Educational Research Journal*, 48, 763-793.
- Fowler, S.A., Schwartz, I. & Atwater, J. (1991) Perspectives on the transition from preschool to kindergarten for children with disabilities and their families. *Exceptional Children*, 58 (2): 136-145.
- Freire, P. (2006) *Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν*. (επιμ.) Τ. Λιάμπας. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Garrett, D. (2001) *The transition to school. Factors which assist or inhibit children in their transition to school*. Unpublished Masters thesis. Institute of Early Childhood Macquarie University.
- Giallo R., Treyvaud, K., Matthews, J. & Kienhuis, M. (2010) Making the transition to primary school: An evaluation of a transition program for parents. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 10: 1-17.
- Gill, S., Winters, D. & Friedman, D.S. (2006) Educators' views of pre-kindergarten and kindergarten readiness and transition practices. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 7(3): 213-227.
- Griebel, W. & Niesel, R. (2000 August–September) *The children's voice in the complex transition into Kindergarten and school*. State Institute of Early Childhood Education and Research Munich, Germany. Paper presented at 10th European Conference on Quality in Early Childhood Education (EECERA) "Complexity, Diversity and Multiple Perspectives in Early Childhood Services", London.
- Guba, E. & Lincoln, Y. (1981) *Effective evaluation*. San Francisco: Jossey Bass.
- Herbert, M. (1998) *Ψυχολογικά προβλήματα παιδικής ηλικίας*. (Ι.Ν. Παρασκευόπουλος, Επιμ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Hutchins, T., Sagggers, S. & Frances, K. (2009) Australian indigenous perspectives on quality assurance in children's services. *Australian Journal of Early Childhood*, 34 (1): 10-19.
- Ισάρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015) *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογή στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και βοηθήματα.
- Kagan, S.L. & Neuman. M.J. (1998) Lessons from three decades of transition research. *The Elementary School Journal*, 98 (4): 365-379.

- Kang, J., Horn, E.M. & Palmer, S. (2016) Influences of Family Involvement in Kindergarten Transition Activities on Children's Early School Adjustment. *Early Childhood Education Journal*, 1-12.
- Kreider, H. (2002) *Getting parents "ready" for kindergarten: The role of early childhood education*. Cambridge, MA: Harvard Family Research Project.
- Kvale, S. (1996) *Interviews: an introduction to qualitative research interviews*. London: SAGE Publications.
- La Paro, K.M., Kraft-Sayre, M. & Pianta, R.C. (2003) Preschool to kindergarten transition activities: Involvement and satisfaction of families and teachers. *Journal of Research in Childhood Education*, 17(2): 147-158.
- La Rossa, A.R. & La Rossa, M.M. (1981) *Transition to Parenthood*. Beverly Hills: CA: Sage. London and New York: RoutledgeFalmer, Taylor & Francis Group.
- Malaguzzi, L. (2002) Ιστορία, ιδεολογία και βασική φιλοσοφία. Στο C. Edwards, L. Gandini, G. Forman (Eds.), (Ε. Κουτσουβάνου, Εισ.-επιμ., Α. Βεργιοπούλου, Μτφρ.), *Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας* (σσ. 101-173). Αθήνα: Πατάκη.
- Mason, J. (2003) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. (Ν. Κυριαζή, Επιμ., Ε. Δημητριάδου, Μτφρ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- McDermott, P.A., Rikoonb, S.H. & Fantuzzo, J.W. (2016) Transition and protective agency of early childhood learning behaviors as portents of later school attendance and adjustment. *Journal of School Psychology*, 54: 59-75.
- McGettigan, I. & Gray, C. (2012) Perspectives on school readiness in rural Ireland: The experiences of parents and children. *International Journal of Early Years Education*, 20(1): 15-29.
- McIntyre, L.L., Eckert, T.L., Fiese, B.H., DiGennaro, F.D. & Wildenger, L.K. (2007) Transition to kindergarten: Family experiences and involvement. *Early Childhood Education Journal*, 35(1): 83-88.
- McIntyre, L.L., Eckert, T.L., Fiese, B.H., DiGennaro Reed, F.D. & Wildenger, L.K. (2010) Family Concerns Surrounding Kindergarten Transition: A Comparison of Students in Special and General Education. *Early Childhood Education Journal*, 38 (4): 259-263.
- Miller, C.B. (1986) Family Research Methods. *Family studies - Text Series*, 4 (33). Beverly Hills: Sage Publications.
- Miller, K. (2015) The Transition to Kindergarten: How Families from Lower-Income Backgrounds Experienced the First Year. *Early Childhood Education Journal*, 43 (3): 213-221.
- Pianta, R.C. (2007) Early education in transition. In R. Pianta, M. Cox & K. Snow (Eds.), *School readiness and the transition to kindergarten in the era of accountability* (pp. 3-10). Baltimore, MD: Brookes Publishing.

- Pianta, R.C. & Kraft-Sayre, M. K. (2003) *Successful kindergarten transition: Your guide to connecting children, families, and schools*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Riedinger, S. (1997) *Even Start: Facilitating transitions to kindergarten*. Dept. of Education: Washington,DC: Planning and Evaluation Service.
- Rimm-Kaufman, S.E. & Pianta, R.C. (1999) Patterns of family-school contact in preschool and kindergarten. *School Psychology Review*, 28 (3): 426-438.
- Rimm-Kaufman, S.E. & Pianta, R.C. (2004) *Family-school communication in preschool and kindergarten in the context of a relationship-enhancing intervention*. Charlottesville, VA: National Institute on Early Childhood Development and Education.
- Rosier, K. & McDonald, M. (2011) Promoting positive education and care transitions for children. *CAFCA Resource sheet communities and families clearinghouse Australia. Australian Institute of Family Studies*, 1-13.
- Σακελλαρίου, Μ. (2008) *Συνεργασία οικογένειας και νηπιαγωγείου. Θεωρία, έρευνα, διδακτικές προτάσεις*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση.
- Sakellariou, M. & Anagnostopoulou, R. (2020) Transition program into compulsory education with emphasis on the enhancement of inter-personal relationships through the implementation of appropriate developmental practices during early childhood. *European Journal of Social Sciences Studies*, 5(4): 1-18. DOI: 10.46827/ejsss.v5i4.862
- Σακελλαρίου, Μ., Αναγνωστοπούλου, Ρ. & Στράτη, Π. (2015) Παράγοντες που επηρεάζουν την ομαλή μετάβαση των παιδιών με τυπική ανάπτυξη και των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην προσχολική και πρώτη σχολική εκπαίδευση. Στο *10ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΟΜΕΡ –ΔΠΘ, «ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΠΟΛΙΤΕΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΜΕΛΛΟΝ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»*, Αλεξανδρούπολη, 16-18 Οκτωβρίου, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης www.omep2015.gr
- Σακελλαρίου, Μ., Αναγνωστοπούλου, Ρ. & Στράτη, Π. (2019) Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ομαλή μετάβαση των παιδιών από την οικογένεια στο Βρεφονηπιακό και Παιδικό Σταθμό. *Πρακτικά 2^{ου} Διεθνούς Συμποσίου Προσχολικής Παιδαγωγικής «Μετασχηματιστική Παιδαγωγική και Μάθηση στην Παιδική Ηλικία»*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Sakellariou, M., Anagnostopoulou, R. & Strati, P. (2020). Concerns and expectations of Greek parents regarding their children's transition from domestic environment to the Nursery school. *International Journal of current research*, 12(7), 12413-12420.
- Sakellariou, M., Anagnostopoulou, R., Strati, P. & Mitsi, P. (2021) *Developmentally appropriate transition practices: A successful transition for all children within the Greek school and preschool environments*. Berlin: Lambert Academic Publishing. ISBN: 978-620-4-20729-2

- Sammons, P., Sylva, K., Melhuish, E., Siraj-Blatchford, I., Taggart, B. & Garbbe, Y. (2007) *Effective Pre-School and Primary Education 3–11 Project (EPPE 3–11) influences on children's attainment and progress in Key Stage 2: Cognitive outcomes in Year 5 full report* (Research Brief No: RB828). London: Institute of Education, University of London.
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. & Taggart, B. (2004) *The effective provision of preschool education (EPPE) project: Final report*. London, UK: Institute of Education, University of London.
- Wildenger, L.K. & McIntyre, L.L. (2011) Family Concerns and Involvement During Kindergarten Transition. *Journal of Child Family Studies*, 20 (4): 387-396.
- Wildenger, L.K., McIntyre, L.L., Fiese, B.H. & Eckert, T.L. (2008) Children's daily routines during kindergarten transition. *Early Childhood Education Journal*, 36: 69-74.
- Wise, S., da Silva, L., Webster, E. & Sanson, A. (2005) *The efficacy of early childhood interventions*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.